

Endokrin Sisteme Ait Tıbbi Terimler

Müge Bulakbaşı
Yüksek Hemşire

- Homeostasis: canlıların yaşadığı ortama uyum sağlamalarıdır.
- Endokrin (iç salgı) bezleri: salgılarını bir kanala ihtiyaç duymadan direkt kana veren bezlerdir.
- Ekzokrin (dış salgı) bezleri: salgılarını bir kanal aracılığıyla vücut boşluğuna bırakan bezlerdir.
- Hormon: iç salgı bezleri tarafından salgılandıktan sonra kana verilen, kan yoluyla çeşitli organ ve dokulara taşınarak bunların yapı ve fonksiyonlarını, vücudun ihtiyaçlarına göre düzenleyen kimyasal maddelerdir.

- Hipofiz bezi: vücudun uzun dönemli büyüme, günlük fonksiyonları ve üretkenlik yetenekleri ile ilişkili olarak bir kontrol merkezi gibi çalışır.

- Hipofiz ön lobundan salgılanan hormonlar:
- FSH
- LH
- PROLAKTİN
- BÜYÜME HORMONU
- ACTH
- TSH

- Hipofizin arka lobundan salgılanan hormonlar:
- ADH
- OKSİTOSİN

- Bu hormonların salınımı için önce hipotalamus denen üst merkez bez hormonları salgılamakta, bunlar hipofize gelerek bu defa hipofizden diğer hormonlar salgılatmaktadır.
- İkinci adım da ise hipofizden salgılanan hormonlar vücuttaki salgı bezlerine giderek o bezlerden bazı hormonların salgılanmasını sağlamaktadır.

- FSH ve LH: erkek ve kadında üreme organlarına etki ederler ve bu sayede cinsel hormonlarındaki yapımını ve cinsel farklılaşmayı ve kadında yumurta, erkekte sperm gelişimi sağlar.
- TSH: tiroit bezinin çalışmasının ayarlar. Tiroid bezinin kandan iyot alması, tiroit hormonlarının yapımı ve bezlerden salgılanması ve tiroid bezinin büyümesi hep TSH hormonu sayesinde olur.

- Prolaktin: prolaktin hormonunun görevi süt salgısını başlatmak ve devam ettirmektir.
- Büyüme hormonu (growth) : büyüme hormonu salgısı gece artar, gündüz azalır. Uyku, stres, kan şekeri düşüklüğü, açlık, kanda üre yüksekliği ve siroz durumunda kanda miktarı artar. Uykunun başlangıcında büyüme hormonu maksimum düzeye çıkar. Yaşın ilerlemesiyle büyüme hormonu salgısı azalır.

- ACTH: hipofizden salgılandıktan sonra kan yoluyla böbreküstü bezlerine gelir. Psikolojik ve fiziksel stresler, ağrı, travma, oksijen azlığı, kan şekeri düşmesi, soğuk, ameliyat, depresyon, Ateş yükselmesi ACTH salınımını arttırır.
- ADH: antidiüretik hormon. Vazopressin adı da verilir. Vücudun su dengesini sağlar. Böbreklere etki ederek süzülen kanın geri emilmesini sağlar. Ayrıca damarların kasılması ve kalp üzerinde de etkilidir.
- Oksitosin: memedeki kasılmayı sağlayarak doğum sonrası sütün salgılanmasını sağlar.
- Epifiz bezi: melatonin hormonu salgılar.

- Tiroid bezi: tiroksin (t4), tiryodotironin (t3), kalsitonin yapar. Vücudumuzun metabolizmasını düzenler, ayrıca hızını düzenler.
- Eğer çok hormon salgılanırsa metabolizma hızlanır ve hipertiroidi hastalığı gelişir. Hipertiroidi durumunda kalp hızı artarak çarpıntı şikayeti oluşurken, bağırsak hareketleri artar ve ishal yapabilir.
- Eğer tiroid hormonu çok az salgılanırsa bu duruma hipotiroidizm denir. Bu durumda metabolizma yavaşlar, kalp hızı azalır ve bağırsak hareketleri azalarak kabızlık ortaya çıkar.

- Paratiroid bezler: kalsiyum ve fosfor metabolizmasını düzenler. Kemikten kalsiyum ve fosfor salınmasını hızlandırır.
- Parathormon yeterince salgılanmazsa kandaki kalsiyum seviyesi düşer, buna bağlı olarak kaslarda, bilhassa el ve yüz kaslarında kasılmalar görülür.
- Parathormon fazlalığında kemiklerde kalsiyum salınımı fazla olur ve kemiklerdeki kalsiyum deposu boşaltılarak kana verilir. Böylece kemikler kolayca bükülür ve kırılır.

- Adrenal bezler: adrenal bezden adrenalin (epinefrin) ve noradrenalin (norepinefrin) olmak üzere iki hormon salgılanır. Bu hormonların salınımı korku, heyecan, hiddet, stres durumlarında artar.
- Glukokortikoidler: protein, yağ ve karbonhidrat metabolizması üzerine etkilidir.
- Mineralokortikoidler: aldesteron ve dezoksikortikosterondur. Aldesteron vücudun sıvı ve elektrolit dengesinin sağlanması için gerekli bir hormondur. Dezoksikortikosteron ise iltihaplarda bağ dokusunun artmasını böylece dokunun onarılmasını sağlar.

- Androkortikoidler: progesteron, östrojen ve androjendir.
- Pankreas: hem endokrin hem de ekzokrin salgı yapan bir bezdir. Glukagon ve insülin salgılar. İnsülin kandaki glikoz seviyesini düşürerek düzenler. Kandaki glikoz seviyesi yükseldiğinde insülin miktarı artar.

- İnsülin yetersizliğinde, glikojen karaciğerde glikojen halinde depo edilemez ve hücreler tarafından yeterince kullanılamaz. Sonuç olarak kanda glikoz seviyesi yükselir. Herhangi bir nedenle insülinin yetersiz salgılanmasına bağlı olarak kanda glikoz seviyesinin yükselmesine hiperglisemi denir. Kanda glikoz birikmesi diabetes mellitusa neden olur.
- İnsülinin normalin üstünde salgılanmasına bağlı olarak kanda glikoz düzeyinin normalin altına düşmesine ise hipoglisemi denir. Bu durum en çok beyni etkiler çünkü beynin tek enerji kaynağı glikozdur.

- Testis hormonları: spermatozoalar ve androjen hormonu üretilir. Androjen hormonlarının en önemlisi testesterondur ve salgılanmasının denetimini LH sağlar.
- Ovarium hormonları: ovumu meydana getirme görevi yanında östrojen ve progesteron hormonlarını da salgılar. FSH ve LH in denetimi altındadır.

- Akromegali: büyüme hormonunun aşırı artışıyla el ve ayakların büyümesi görülür.
- Jigantizm: anormal büyüme, ergenlikle birlikte başlar. Devlik
- Cushing hastalığı: kortikotrop hormonunun aşırı salgılanması sonucu ortaya çıkar. Hipotalamusda düzensizliğe neden olarak deride pigment artışıyla ortaya çıkan bir tablodur.

- Diapedes insüpidis: ADH eksikliği ile ortaya çıkar. Arka hipofiz yetmezliği, şekersiz şeker hastalığı
- Tiroid: guatr, miksödem. Çok terleme aşırı derecede sıcak hissederler, aldıkları besini çok çabuk kullandıklarından kilo kaybederler, ayrıca yüksek tansiyon, sinir gerginliği, aşırı hassaslık, kas zayıflığı, titreme, ekzoftalmi görülür.

- Galaktore: gebelik ve emzirme olmaksızın süt salgılarının olmasıdır.
- Jinekomasti: erkeklerde memelerin aşırı büyümesidir.
- Hirsutizm: özellikle kadınlarda derideki kılların normalin üstünde çoğalması
- Polidipsi: aşırı su içme
- Polifaji: aşırı yemek yeme
- Virilizm : kadında fiziksel ve mental erkek karakterlerinin oluşması

- Dvarfizm: kollar, bacaklar ve gövdenin normalin çok altında kısalık gösteriŝi ile belirgin durum. Büyüme hormonunun az salgılanması nedeniyle doğuŝtan gelişememe, cücelik